

Tekmeria

Vol 6 (2001)

Νέες έπιγραφές από την Πέλλα

Π. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

doi: [10.12681/tekmeria.172](https://doi.org/10.12681/tekmeria.172)

To cite this article:

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Π. (2001). Νέες έπιγραφές από την Πέλλα. *Tekmeria*, 6, 126–133.
<https://doi.org/10.12681/tekmeria.172>

Π. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΝΕΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΛΛΑ

Στὴν παροῦσα μελέτη δημοσιεύονται τρεῖς νέες ἐπιγραφές ἀπὸ τὴ ρωμαϊκὴ ἀποικία τῆς Πέλλας —*Colonia Iulia Augusta Pellensis* ἢ *Colonia Pella*— καὶ τὴν περιοχὴ τῆς. Οἱ δύο πρῶτες προέρχονται ἀπὸ τὴν Πέλλα, ἐνῶ ἡ τελευταία ἀπὸ τὴν κώμη Γυρβιάτισσα, ἡ ὁποία ἀνήκε στοὺς *territorium* τῆς ἀποικίας.

I

Τμῆμα μαρμάρινου ἐνεπίγραφου βάρθρου ἀπὸ λευκὸ χονδρόκοκκο μάρμαρο μὲ γκριζέες φλεβώσεις. Σῶζεται μόνον τὸ ἐπάνω δεξιὸ τμῆμα του. Ἡ δεξιὰ πλευρὰ εἶναι δουλεμένη μὲ λεπτὸ ὀδοντωτὸ ἐργαλεῖο. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν πρόσθια ὄψη ὅπου τμῆμα ἐπιγραφῆς σὲ δύο στίχους. Τὰ γράμματα ἔχουν γωνιώδες σχῆμα καὶ εἶναι βαθιὰ χαραγμένα χωρὶς ἰδιαίτερη ἐπιμέλεια. Τὸ μνημεῖο φυλάσσεται στοὺς Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Πέλλας μὲ ἀριθμὸ εὗρετηρίου Ε.Π 19. Διαστάσεις: 0,10X0,24X0,23 μ. Ὑψος γραμμάτων: 0,025-0,035 μ. (εἰκ. 1)

[-----]ΙΜΙΟΝ^{vacat}

[-----]ΣΕΒΑΣΤΟΝ

1. Διακρίνεται μόνον ἡ ἀπόληξη τοῦ I, ἐνῶ λείπει ἡ ἀριστερὴ γωνία τοῦ M. ἢ 2. τὸ νῦ εἶναι χαραγμένο ἐπάνω ἀπὸ τὸ ὄμικρον.

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν κατάληξη *-μιον* στὸν πρῶτο στίχο καὶ τὸ χαρακτηρισμὸ *Σεβαστὸς* στὸν δεῦτερο τὸ μνημεῖο ἀποτελοῦσε τιμητικὸ βάρθρο πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορα Σεπτιμίου Σεύηρου¹ ἢ ἀκόμη πρὸς τιμὴν τοῦ ἰδίου καὶ μελῶν τῆς οἰκογενείας του². Μὲ βάση τὴν τιμητικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ

1. Βλ. π.χ. τὴν ἐπιγραφή ἀπὸ τὴ Λυχνιδό, *IG X 2.2*, 360.

2. Βλ. καὶ τὴν τιμητικὴ ἐπιγραφή γιὰ τὸ Σεπτίμιο Σεβήρο καὶ τὴ σύζυγό του Ἰουλία Δόμνα ἀπὸ τὴ Βέρροια, *I.Beroia*, 66. Μία ἀκόμη τιμητικὴ ἐπιγραφή γιὰ τὸν αὐτοκράτορα Κλαύδιο (46 μ.Χ.), βλ. Μ. Γ. Δήμτσας, *Ἡ Μακεδονία ἐν λίθοις φθεγγόμενοις καὶ μνημείοις σωζομένοις*, Ἀθῆναι 1896 (ἀνατ. Σκάγο 1988), ἀρ. 366 ὑποστηρίχθηκε ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὴν Πέλλα, βλ. *I.Beroia*, 60. Ἡ μνεία ὡστόσο δύο

τὴν Βέροια γιὰ τὸν ἴδιο αὐτοκράτορα καὶ τὴ σύζυγό του Ἰουλία Δόμνα τὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς ἀπὸ τὴν Πέλλα θὰ μποροῦσε νὰ συμπληρωθεῖ ὡς ἑξῆς:

[*Αὐτοκράτορα Καίσαρα Λ(ούκιον) Σεπτ]ίμιον
[Σεουήρον εὐσεβῆ Περίνακα] Σεβαστόν κτλ.*

Ἄν ἡ παραπάνω συμπλήρωση εἶναι σωστή, ἡ ἐπιγραφή θὰ πρέπει νὰ χρονολογηθεῖ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 198 καὶ 210 μ.Χ. Στὴν περίοδο αὕτη χρονολογῶνται καὶ ἄλλες ἐπιγραφικὲς μαρτυρίες ἀπὸ τὴ Μακεδονία καὶ τὴ Θράκη γιὰ τὸν ἴδιο αὐτοκράτορα, οἱ ὁποῖες συνδέονται μὲ τὴν ἐπιστροφή του στὴ Ρώμη μετὰ τὴν ἐκστρατεία του ἐναντίον τῶν Πάρθων³. Στὴ χρονολόγηση αὕτη συνηγορεῖ καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶν τῆς ἐπιγραφῆς⁴.

II

Μαρμάρινο ἐπιτύμβιο ἐνεπίγραφο ἀνάγλυφο ἀπὸ λευκὸ χονδρόκοκκο μάρμαρο πεταλοειδοῦς σχήματος. Ἡ ἀκριβὴς θέση εὔρεσης τοῦ μνημείου δὲν εἶναι γνωστή. Πιθανότατα προέρχεται ἀπὸ κάποιον νεκροταφεῖο τῆς ἀποικίας τῆς Πέλλας. Παρόμοια ἀνάγλυφα ἀπαντοῦν καὶ σὲ ἄλλες περιοχὲς τῆς Μακεδονίας (π.χ. Ἀρχοντικὸ Πέλλας, Ἔδεσσα, Θεσσαλονίκη, Σέρρες). Λεῖπει ἡ ἐπάνω καμπυλόγραμμη ἀπόληξη καὶ ἡ κάτω ἐπίπεδη βάση του, στὸ μέσο τῆς ὁποίας θὰ ὑπῆρχε πιθανότατα ἔμβολο στήριξης. Τὴν παράσταση περιβάλλει ἀκανόνιστο ταινιωτὸ καμπύλο πλαίσιο (πλάτους 0,025-0,03 μ.), ὅπου χαράχθηκε ἡ ἐπιγραφή. Διαστάσεις: Σωζ. ὕψος: 0,28 μ. Πλάτος: 0,40 μ. Μουσείο Πέλλας Β.Ε. 1978/ἀρ. 751 (εἰκ. 2).

Μέσα σὲ ἐλαφρὰ τοξόσχημο πεδίο παριστάνεται ἔφιππη μορφή ἀνδρὸς πρὸς τὰ δεξιὰ. Φορᾷ χιτωνίσκο καὶ ἀπὸ ἐπάνω χλαμύδα, ἡ ὁποία πορπώνεται στὸ λαμῖο καὶ πέφτει στὴ ράχη του μὲ παράλληλες πτυχές, ἐνῶ στὰ πό-

πολιταρχῶν καὶ ὄχι τῶν πεντητηρικῶν δυάρχων (duonipi quinquennales) ὀδηγεῖ στὸ συμπέρασμα ὅτι προέρχεται ἀπὸ κάποια γειτονικὴ μικρὴ πόλη. Πρβλ. ἐπίσης τὴν τιμητικὴ ἐπιγραφή γιὰ τὸν Νέρωνα ἀπὸ τὰ γειτονικὰ Κουφάλια, Δήμιτσας, ὁ.π., 153.

3. Βλ. F. Papazoglou, «Septimia Aurelia Heraclea», *BCH* 85 (1961) 162 κέ. *I. Beroia*, σ. 166.

4. Στὸ διάστημα 198-210 μ.Χ. χρονολογεῖται π.χ. καὶ ἡ τιμητικὴ ἐπιγραφή γιὰ τὸν Σεπτίμο Σεβήρο ἀπὸ τὴ Βέροια, βλ. *I. Beroia*, 66, τῆς ὁποίας τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος ὄμικρον εἶναι ὁμοίον μ' αὐτὸ τῆς ἐπιγραφῆς ἀπὸ τὴν Πέλλα.

δια κρηπίδες, πού θά δηλωνόταν μέ χρῶμα. Ἐχει ἀποκρουσθεῖ τὸ κεφάλι τοῦ ἀναβάτη, ἐνῶ ἀποκρούσεις παρατηροῦνται καὶ σὲ ἄλλα σημεῖα τοῦ σώματός του, ὅπως ἐπίσης στὸ κεφάλι καὶ στὸ σῶμα τοῦ ἀλόγου. Ὁ ἱππίας κρατᾷ μέ τὸ δεξιό του χέρι τὸ χαλινάρι τοῦ ἀλόγου, πού ἔχει ἀποδοθεῖ πλαστικά. Τὸ ζῶο τριποδίζει σὲ ἤρεμη στάση μέ ἀνασηκωμένο τὸ μπροστινὸ ἀριστερὸ πόδι του. Δὲν πρόκειται γιὰ πολεμιστή, οὔτε γιὰ κυνηγό. Ἀπέναντι ἀπὸ τὸν ἀναβάτη κάθετα γυναικα πρὸς τὰ ἀριστερὰ σὲ δίφρο μέ τορνευτὰ πόδια. Στὸ κάθισμα δὲν ὑπάρχει μαξιλάρι, ἀλλὰ μπροστὰ πέφτει τὸ τυλιγμένο ἱμάτιο τῆς γυναικας. Λείπει ἡ ἀπόληξη τῶν ποδιῶν της, πού θά στηριζόταν σὲ ὑποπόδιο. Φοράει χιτῶνα καὶ ἱμάτιο, πού εἶναι τυλιγμένο γύρω ἀπὸ τὸ σῶμα της καὶ ἀνασηκωμένο ἐπάνω ἀπὸ τὴν πλάτη, ὥστε νὰ καλύπτει καὶ τὸ πίσω μέρος τοῦ κεφαλιοῦ της. Ἡ ἀπόδοση τῶν ἐνδυμάτων ἔχει γίνει μέ σχηματοποιημένο τρόπο. Τὸ δεξιὸ χέρι τῆς γυναικας ἀκουμπᾷ ἐπάνω στοὺς μηρούς μέ ἀνοικτὰ τὰ δάκτυλα. Τὸ ἀριστερὸ χέρι της στηρίζεται μέ τὸν ἀγκῶνα στὸν καρπὸ τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ, κρατώντας τὴν παρυφή τοῦ ἱματίου σὲ ὕψος τοῦ λαιμοῦ καὶ ἀτενίζοντας τὴν ἀνδρική μορφή, πού κατευθύνεται πρὸς αὐτὴν ἔφιππη. Τὸ ὠοειδὲς πρόσωπό της ἔχει πλαστεῖ μαλακά, χωρὶς ἔντονους κυματισμοὺς καὶ μεταβάσεις.

Ἡ μορφή καὶ τὸ ἀρχιτεκτονικὸ πλαίσιο τῆς στήλης, ἡ εἰκονογραφία καὶ ἡ τεχνοτροπία της (ἀκαμψία τῶν μορφῶν, σχηματοποίηση, συνοπτικότητα καὶ ἀσυμμετρία στὴν ἀπόδοση τῆς πτυχολογίας) δηλώνουν ὅτι πρόκειται γιὰ ἀνώνυμο ἐπαρχιακὸ τεχνίτη τοῦ τέλους τοῦ 2ου - ἀ' μισοῦ τοῦ 3ου αἰ. μ.Χ., ἐποχὴ στὴν ὁποία ὀδηγεῖ καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶν⁵. Στὸν τοξωτὸ κανόνα πού περιβάλλει τὸ ἀνάγλυφο εἶναι χαραγμένη ἡ παρακάτω ἀποσπασματικὴ ἐπιγραφή μέ γράμματα ὕψους 0,016-0,022 μ.

5. Βλ. π.χ. τὴν τιμητικὴ ἐπιγραφή τοῦ ἱερέα Τέρπνου γιὰ τὴ μητέρα του Ἀλκιστη ἀπὸ τὴ Βέροια, πού χρονολογεῖται στὸ ἀ' μισὸ τοῦ 3. αἰ. μ.Χ., βλ. Α. Β. Tatakí, *Ancient Beroea. Prosopography and Society*, [Μελετήματα 8], Athens 1988, 102 ἀφ.139 (στὸ ἐξῆς: Tatakí, *PB*)=I.Beroia 127, τὴν ἐπιτύμβια ἐπιγραφή σὲ μαρμάρηνη σαρκοφάγο ἀπὸ τὸ Κέντρον Κοζάνης, βλ. *EAM* ἀφ. 60 πίν. 23, τὴν ἐπιτύμβια ἐπιγραφή σὲ μαρμάρηνη στήλη ἀπὸ τὸ νομὸ Φλώρινας, βλ. *EAM* 159 πίν. 61.

[-----]Σ ΕΡΜΑΝ [-----τῆ]ν μητέρ[α -----]

Τὸ πρῶτο γράμμα ποῦ διακρίνεται λόγῳ τῆς ἀπόκρουσης τοῦ κάτω μέρους τοῦ πλαισίου τοῦ ἀναγλύφου ἀποτελεῖ πιθανότατα τὸ κάτω μέρος μηνοειδοῦς σίγμα· λείπει ἢ δεξιὰ κεραία τοῦ Ν· διατηρεῖται μόνον τὸ κάτω μισὸ τοῦ γράμματος Η· λείπει τὸ δεξιὸ τμήμα τῆς στεφάνης τοῦ Ρ.

Ἡ ἀποσπασματικότητα τοῦ μνημείου καθιστᾶ ἀδύνατη κάθε πειστικὴ ὑπόθεση γιὰ τὸ περιεχόμενο τῆς ἐπιγραφῆς. Τὸ σίγμα στὴν ἀρχὴ τοῦ πλαισίου ἀποτελεῖ πιθανότατα τὴν κατάληξι κυρίου ὀνόματος, δηλαδὴ τοῦ ἀναθέτη τοῦ μνημείου. Ἀκολουθεῖ τὸ προσωπικὸ ὄνομα Ἐρμῆς (σὲ αἰτιατικὴ)⁶, ἢ τὸ πρῶτο συνθετικὸ τοῦ ἀνθρωπωνυμίου Ἐρμάνουβις⁷, ἐνῶ ἡ ἀναφορὰ τῆς λέξεως *μητέρ[α]* στὴ δεξιὰ ἀπόληξι τοῦ πλαισίου τοῦ ἀναγλύφου ἀφορᾷ στὴ σχέση τοῦ ἀναθέτη μετὰ τὴ γυναικεῖα μορφή τῆς παράστασης. Τὸ ἀνάγλυφο ἀποτελεῖ ἴσως τὸ ἐπιτύμβιο μνημεῖο ποῦ ὁ γιὸς ἀνήγειρε στὸν τάφο τοῦ πατέρα του Ἐρμῆ ἢ Ἐρμανούβιδος καὶ τῆς μητέρας του, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα δὲ σώζεται στὴν ἐπιγραφὴ⁸.

III

Μαρμάρινη ἐπιτύμβια ἐνεπίγραφη στήλη ἀπὸ λευκὸ μάρμαρο ποῦ παρουσιάζει μείωση πρὸς τὰ ἐπάνω. Προέρχεται ἀπὸ τὴν κόμη Γυρβιάτισσα τῆς ἀποικίας τῆς Πέλλας⁹. Λείπει τὸ ἐπάνω τμήμα τῆς μετὰ τὴν ἐπίστεψη, καθὼς καὶ τὸ κάτω τμήμα τῆς μετὰ τὸ ὁποῖο στηριζόταν σὲ κάποια βάση. Ἡ

6. Τὸ ὄνομα σὲ αἰτιατικὴ καὶ γενικὴ μαρτυρεῖται π.χ. σὲ ἐπιτύμβια ἐπιγραφὴ ἀπὸ τῆ Βέρροια (120-140 μ.Χ.), βλ. Τατάκι, *PB*, 151 ἀφ. 452, 476 (στό ἐξῆς: Τατάκι, *PB*) = *I.Beroia* 349, Τατάκι, *PB*, 453 = *I.Beroia* 338, καθὼς καὶ σὲ ἐπιγραφές τῆς Θεσσαλονίκης, βλ. *IG* 2.1, 400, 511.

7. Τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ στό Δῖον, βλ. Δ. Παντερωμάτης, «Ἐπιγραφές Δίου», στό: *Πρακτικά τοῦ Ἡ' Διεθνoῦς Συνεδρίου Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς Ἐπιγραφικῆς, Μέρος Α'*. Ἀθήνα 1984, 274. Δὲν ἀποκλείεται τὸ ὄνομα αὐτὸ νὰ ἀποτελεῖ τὸ πατρωνυμικὸ τοῦ ἀναθέτη.

8. Βλ. ἐνδεικτικὰ τὴν ἐπιγραφὴ *I.Beroia* 125. Προβλ. *EAM* 57.

9. Γυρβιάτισσα εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ οἰκισμοῦ ποῦ βρισκεται στὴν πεδιάδα νότια τῆς θέσης τοῦ «Ἀγίου Νικολάου τοῦ Παλαιοῦ» (περιοχὴ Κρεββάτια): βλ. σχετικὰ Π. Χρυσοστόμου, «Ἡ ἱστορικὴ τοπογραφία τῆς Βόρειας Βοτταίας», στό: *Ἀφιέρωμα στὸν Ν. G. L. Hammond*, Μακεδονικὰ Παράρτημα 17, Θεσσαλονίκη 1997, 500-502.

πρόσοψή της είναι λεία, οί κρόταφοί της έχουν δουλευτεί με ντισιλίδικο και ή πίσω πλευρά της με σφύρα και βελόνι.

Μέσα σε βάθυσμα (μήκους 0,45 μ. και σωζ. ύψους 0,41 μ.) πού έχει άρχι-τεκτονικό πλαίσιο με παραστάδες (πλάτους 0,06 μ.) εικονίζεται έφιππος άνδρας προς τα δεξιά από τον όποιο σώζεται το δεξιό πόδι του. Φοράει στα πόδια κλειστά ύποδήματα, στο σώμα χιτωνίσκο και από επάνω χλαμύδα από την όποία διακρίνεται το πίσω τμήμα της, πού κυματίζει στο πεδίο. Άπό το έπιβλητικό άλογο, πού τριποδίζει με λίγο άνασηκωμένο το μπροστινό άριστερό πόδι, λείπει ό λαϊμός και το μεγαλύτερο τμήμα του κεφαλιού του. Ή ούρα του ζώου έχει φιλοτεχνηθεί με παράλληλες χαράξεις. Ό τεχνίτης έξάντλησε τις ίκανότητές του με την άπόδοση των μυών του σώματος και των ποδιών του άλόγου, προκειμένου να τονίσει την εύρωσσία και την κίνηση του. Το «έφίππιον» στερεώνεται στη ράχη του ζώου με δερμάτινους ίμάντες μπροστά στο στήθος και πίσω στα καπούλια του. Άπό τους ίμάντες κρέμονται κισσόμοφρα μεταλλικά διακοσμητικά έξαρτήματα, ένα μπροστά και άπό δύο στα καπούλια του άλόγου¹⁰. Ή άφηρωισμένη μορφή του ίππέα άποδίδεται, σύμφωνα με τον γνωστό εικονογραφικό τύπο του «ήρωος ίππέα», άλλά χωρίς το συμπληρωματικό στοιχείο του φιδιού, πού έλίσσεται σε κορμό δέντρου. Ή παράσταση του έφιππου πολεμιστή ή κυνηγού είναι πολύ συχνή στα έπιτύμβια ανάγλυφα της άυτοκρατορικής έποχής άπό τη Μακεδονία, τη Θράκη και τη Θεσσαλία¹¹. Ή στήλη φυλάσσεται στο Άρχαιολογικό Μουσείο της Πέλλας με άρ. εύρετηρίου Β.Π. 1981/άρ. 4. Διαστάσεις: Σωζ. ύψος: 0,75 μ. Πλάτος: 0,58 μ. Πάχος: 0,14 μ. Σε άπόσταση 0,08 μ. κάτω άπό το βάθυσμα ύπάρχει ή βαθιά χαραγμένη δίστιχη έπιγραφή, με ύψος γραμμάτων: 0,035-0,045 μ. (Εικ. 3).

10. Παρόμοια έξαρτήματα παρατηρούνται για παράδειγμα στα «έφίππια» των άλλων του άναγλύφου του ρωμαϊκού ίππικού στη στήλη του Τραϊανού (107-117 μ.Χ.) στη Ρώμη, βλ. Μ. Junkelmann, *Die Reiter Roms I: Reise, Jagd, Triumph und Circusrennen I*, Mainz 1990, 36 εικ. 21 II, 148 εικ. 88, και στα «έφίππια» των άλλων στα ανάγλυφα των δύο πλευρών της βάσης της στήλης του Άντωνίνου Εϋσεβούς, πού χρονολογείται στην ίδια έποχή με το άνάγλυφό μας, βλ. D. E. E. Kleiner, *Roman Sculpture*, New Haven-London 1992, 285 κέ. εικ. 254

11. Για τη σχετική βιβλιογραφία βλ. Π. Άδάμ-Βελένη, «Ίππεις σε ανάγλυφους βωμούς άπό τη Βέροια», *Μακεδονικά* 23 (1983) 178 κέ. και της ίδιας, *Μακεδονικοί Βωμοί*, Διδ. διατριβή, Θεσσαλονίκη 1996, 73 κέ., *SEG XLV* 2334.

Τ(ίτος) Ποπλίκιος
Σευήρος

1. Διακρίνεται τμήμα τῆς ὀριζόντιας κεραίας τοῦ Τ, ἐνῶ τὸ Π ἔχει ἀπολεπισθεῖ στὸ σημεῖο τῶν δύο κάθετων κεραϊῶν του.

Μὲ βάση τὸν τύπο τῆς γραφῆς καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἡ στήλη μπορεῖ νὰ χρονολογηθεῖ στὸ γ' τέταρτο τοῦ 2ου αἰ. μ.Χ.

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν ἐπιγραφή, ἡ ἀνάγλυφη στήλη ἀποτελεῖ τὸ ἐπιτάφιο μνημεῖο τοῦ Τ. Ποπλικίου Σευήρου, ὁ ὁποῖος —ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸ σύστημα ὀνοματοθεσίας του— ἀνήκει στὴν κατηγορία τῶν ρωμαίων πολιτῶν τῆς Πέλλας. Περισσότερες πληροφορίες δὲν δίνονται στὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς. Ἡ σύνδεσή του πάντως μὲ τὸν ὁμώνυμο T(itus) Publicius Severus ὁ ὁποῖος μαρτυρεῖται μαζί μὲ τὴ γυναίκα του Domitia Ammia σὲ λατινικὴ ἐπιγραφή ποὺ σήμερα βρίσκεται στὸ Μουσεῖο τῆς Βεροίας (μὲ ἀριθμὸ εὐρ. Λ 139) καὶ οἱ συνθήκες εὐρέσεως τῆς ὁποίας εἶναι ἄγνωστες¹² δὲ φαίνεται πιθανή: καὶ στὶς δύο περιπτώσεις πρόκειται γιὰ ἐπιτύμβια μνημεῖα, ἐνῶ ἡ ἰδιαίτερα εὐρεία διάδοση τοῦ ὀνόματος Σευήρος καθιστᾶ ἀδύνατη τὴν ταύτιση τῶν προσώπων.

Μέλη τῆς οἰκογένειας τῶν Publicii μαρτυροῦνται καὶ σὲ ἄλλες μακεδονικὲς πόλεις¹³. Στὴν πλειονότητά τους πρόκειται γιὰ πρόσωπα ἰταλικῆς καταγωγῆς τὰ ὁποῖα ἐγκαταστάθηκαν ἀρχικὰ στὴ νότια Ἑλλάδα (Πάτρα καὶ Κόρινθο)¹⁴ καὶ στὴ Μ. Ἀσία¹⁵, καὶ ἀργότερα καὶ στὶς ρωμαϊκὲς ἀποικίες

12. Βλ. Tataki, *PB*, 264 ἀρ. 1132-1133, *I. Beroia*, 420.

13. Βλ. N. Vulic, *Spmenik* 71 (1931) 550, Δ. Κανατσούλης, *Μακεδονικὴ προσωπογραφία (ἀπὸ τοῦ 148 π.Χ. μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Μ. Κωνσταντίνου)*, Ἑλληνικά [Παράρτημα 8] Θεσσαλονίκη 1955, 132 ἀρ. 1198-1202, 1204, Tataki, *PB*, 442, M.B. Hatzopoulos-L. D. Loukopoulou, *Recherches sur les marches orientales des Téménides (Anthémonte-Kalindoia) Ière partie*, [Μελετήματα 11] Athènes 1992, 59 κέ. ἀρ. Α14 (στὸ ἐξῆς: Hatzopoulos-Loukopoulou, *Recherches* I), Γ. Πίκουλας, *Ἡ χώρα τῶν Πιερίων. Συμβολὴ στὴν τοπογραφία τῆς*, Ἀθήνα 2001, 113 κέ.

14. Βλ. A. J. S. Spawforth, «Roman Corinth: The formation of a colonial élite» στὸ: A. D. Rizakis (ἐκδ.), *Roman Onomastics in the Greek East. Social and Political Aspects. Proceedings of the International Colloquium on Roman Onomastics*, Athens, 7-9 Sept. 1993 (Μελετήματα 21), Athens 1996, 180-181.

15. Βλ. *SEG XXXIII* 933 (*Ἐφεσος, μετὰ τὸ 59 π.Χ.), *SEG XXXV*, 1115 (Τερο-

τῶν Φιλίππων καὶ τῆς Πέλλας, ἀλλὰ καὶ στὴ Βέροια¹⁶, ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ ἄλλα γένη τῶν «συμπραγματευομένων Ῥωμαίων»¹⁷.

Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Πέλλας

Παῦλος Χρυσσοτόμου

καισάρα Λυδίας, 41-42 ἢ 43/43-51/52 μ.Χ.).

16. Βλ. Tataki, *PB*, 261 κέ., ἀρ. 1119-1122, 1131, 442 κέ.

17. Γιὰ τὸ θέμα βλ. καὶ O. Salomies, «Contacts between Italy, Macedonia and Asia Minor during the Principate», στό: *Roman Onomastics* (ὅ.π., σημ. 14), 111 κέ. Γιὰ τὴ Μακεδονία βλ. Ἀ. Ριζάκης, «Ἡ κοινότητα τῶν “συμπραγματευομένων Ῥωμαίων” τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἡ ρωμαϊκὴ οἰκονομικὴ διεξόδυση στὴ Μακεδονία», *Ἀρχαία Μακεδονία* 4 (1986) 511 κέ., Hatzopoulos-Loukopolou, *Recherches* I, 48, 52, 83 καὶ *Recherches sur les marches orientales des Téménides (Anthémonte-Kalindoia) IIe partie*, [Μελετήματα 11] Athènes 1996, 347 κέ., Γ. Βελένης, «Συμπραγματευόμενοι Ῥωμαῖοι σὲ μιὰ νέα ἐπιγραφὴ τῆς Θεσσαλονίκης», *Τεκμήρια* 2 (1996) 8 κέ.

SUMMARY

NEW INSCRIPTIONS FROM PELLA

This article presents three new inscriptions from the Roman colony of Pella; the first two texts were found in Pella itself, the third was found on the territory of Pella, in the *kome* Gyrbiatissa. 1) A fragment of a marble base with an honorary inscription for the emperor Septimis Severus (c. A.D. 198-210). 2) A marble funerary relief with a representation of a rider and a seated woman (late 2nd/early 3rd cent. A.D.); the fragmentary inscription probably gave the name of a man who set up this monument for his father (Hermas or Hermanoubis) and his mother. 3) A marble stele with a representation of a rider hero (c. A.D. 150-175); the stele decorated the grave of T. Publicius Severus.

Π. Χρυσσοτόμου, Είχ. 1

Π. Χρυσσοτόμου, Είχ. 2

Π. Χρυσσοτόμου, Είχ. 3